ΕΝΩΣΗ ΕΠΤΑΝΗΣΙΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Από την προβολή της ταυτότητας στη βιώσιμη ανάπτυξη των νησιωτικών κοινωνιών

Κείμενο εισήγησης | RHODES PRE-FORUM 2026
Ρόδος, 23–25 Οκτωβρίου 2026
Ελένη Κονοφάου – Διευθύνουσα Σύμβουλος της Ένωσης Επτανησίων Ελλάδας

Εισαγωγή

Η συνάντησή μας στη Ρόδο, σε έναν τόπο με μακραίωνη ιστορία, ιδιαίτερη πολιτιστική φυσιογνωμία και σημαντική παρουσία στον ελληνικό τουρισμό, αποκτά ξεχωριστή σημασία, καθώς φέρνει κοντά εκπροσώπους φορέων από τη νησιωτική και την ηπειρωτική Ελλάδα.

Παρά τις διαφορετικές εμπειρίες και τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, μοιραζόμαστε έναν ουσιαστικό προβληματισμό: πώς μπορούμε να συνδέσουμε την ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας με την ανάπτυξη των τόπων μας, διασφαλίζοντας ότι αυτή η ανάπτυξη θα έχει διάρκεια και πραγματικό όφελος για τις τοπικές κοινωνίες;

Αυτό είναι και το βασικό ερώτημα της εισήγησής μας.

Πώς μπορεί η πολιτιστική ταυτότητα ενός τόπου να μην αποτελεί μόνο στοιχείο προβολής του, αλλά να συμβάλλει ουσιαστικά στη βιώσιμη ανάπτυξή του;

Η πολιτιστική ταυτότητα ως θεμέλιο της ανάπτυξης

Για να απαντήσουμε, χρειάζεται να αναγνωρίσουμε ότι ο πολιτισμός έχει τη δική του αξία και αποστολή. Δεν είναι απλώς ένα χαρακτηριστικό ενός τουριστικού προορισμού. Είναι η ιστορία του, η συλλογική του μνήμη, οι παραδόσεις του, η πνευματική και καλλιτεχνική του δημιουργία και, πάνω απ’ όλα, οι άνθρωποι που τον διατηρούν ζωντανό.

Αυτή την αντίληψη υπηρετεί και η Ένωση Επτανησίων Ελλάδας, με σημείο αναφοράς την ιδιαίτερη πολιτιστική διαδρομή των Επτανήσων.

Η πολιτιστική κληρονομιά των Επτανήσων

Η Κέρκυρα, η Κεφαλονιά, η Ζάκυνθος, η Λευκάδα, η Ιθάκη, οι Παξοί και τα Κύθηρα συγκροτούν έναν πολύμορφο πολιτιστικό χώρο, με κοινές ιστορικές αναφορές αλλά και ιδιαίτερη ταυτότητα για κάθε νησί.

Η συνάντηση της ελληνικής παράδοσης με τις δυτικές πολιτιστικές επιρροές συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας σημαντικής πνευματικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς. Η Ιόνιος Ακαδημία, η Επτανησιακή Σχολή, ο Διονύσιος Σολωμός, ο Ανδρέας Κάλβος, ο Νικόλαος Μάντζαρος, ο Σπυρίδων Σαμάρας και ο Σπύρος Μοντσενίγος, αποτελούν χαρακτηριστικές αναφορές της συμβολής των Επτανήσων στον νεότερο ελληνικό πολιτισμό.

Η κληρονομιά αυτή παραμένει ζωντανή μέσα από τη μουσική, τις φιλαρμονικές, τη λογοτεχνία, το θέατρο, τις εικαστικές τέχνες, την αρχιτεκτονική, τα θρησκευτικά και λαϊκά έθιμα, την τοπική γαστρονομία και τη σύγχρονη δημιουργία.

Η σημασία της δεν βρίσκεται μόνο στον πλούτο των εκφράσεών της, αλλά και στο γεγονός ότι εξακολουθεί να αποτελεί μέρος της κοινωνικής ζωής, να μεταδίδεται από γενιά σε γενιά και να εμπλουτίζεται από νέους δημιουργούς.

Πολιτισμός και τουρισμός: μια ουσιαστική σύνδεση

Αντίστοιχα, κάθε περιοχή της Ελλάδας έχει τη δική της πολιτιστική ταυτότητα. Από τη Ρόδο και τα Δωδεκάνησα μέχρι την Κρήτη, την Εύβοια, την Ήπειρο, τη Μακεδονία και την Πελοπόννησο, η ιστορία, οι παραδόσεις και η σύγχρονη δημιουργία συνθέτουν μια εξαιρετικά πλούσια και πολύμορφη πολιτιστική πραγματικότητα.

Αυτή η πολυμορφία αποτελεί και σημαντικό στοιχείο της ελκυστικότητας της χώρας μας.

Ο επισκέπτης δεν γνωρίζει έναν τόπο μόνο μέσα από το φυσικό περιβάλλον και τα αξιοθέατά του. Μπορεί να τον γνωρίσει βαθύτερα μέσα από την ιστορία, τα μουσεία, την αρχιτεκτονική, τη μουσική, τις τέχνες, την τοπική γαστρονομία και την πολιτιστική του ζωή.

Εδώ βρίσκεται μια ουσιαστική σύνδεση πολιτισμού και τουρισμού: ο πολιτισμός προσδίδει περιεχόμενο στην εμπειρία του επισκέπτη και αναδεικνύει τη μοναδικότητα κάθε τόπου.

Ωστόσο, η προβολή από μόνη της δεν αρκεί για να μιλήσουμε για βιώσιμη ανάπτυξη.

Το γεγονός ότι ένας προορισμός προβάλλει την πολιτιστική του κληρονομιά δεν σημαίνει αυτομάτως ότι ενισχύονται οι δημιουργοί του, ότι προστατεύονται καλύτερα τα μνημεία του ή ότι η τοπική κοινωνία απολαμβάνει ουσιαστικά οφέλη.

Χρειάζεται, επομένως, να εξετάσουμε τι συμβαίνει πέρα από την προβολή.

Από την τουριστική προβολή στο όφελος της τοπικής κοινωνίας

Ας σκεφτούμε μια αξιόλογη μουσική διοργάνωση, μια ιστορική έκθεση ή ένα πολιτιστικό αφιέρωμα που πραγματοποιείται σε μια περιοχή.

Η συμβολή τους στην πολιτιστική ζωή είναι σημαντική ανεξάρτητα από την τουριστική τους απήχηση. Εφόσον, όμως, προσελκύσουν και επισκέπτες από άλλες περιοχές, μπορούν να δημιουργήσουν πρόσθετη δραστηριότητα για επιχειρήσεις φιλοξενίας, εστίασης και μεταφορών, αλλά και ευκαιρίες απασχόλησης για καλλιτέχνες, τεχνικούς και άλλους επαγγελματίες.

Για να ενισχυθεί αυτή η δυνατότητα, είναι σημαντική η συνεργασία των πολιτιστικών φορέων με τους αρμόδιους οργανισμούς προβολής και ενημέρωσης, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν εγκαίρως τις πολιτιστικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στον προορισμό τους.

Εξίσου σημαντική είναι η συμμετοχή τοπικών δημιουργών και επαγγελματιών, ώστε μέρος της οικονομικής δραστηριότητας που συνδέεται με την επίσκεψη να παραμένει στην περιοχή.

Έτσι, η πολιτιστική δημιουργία διατηρεί τον δικό της σκοπό, ενώ μπορεί παράλληλα να συμβάλλει στην τοπική οικονομία.

Αυτή είναι μια σημαντική διάσταση της σχέσης πολιτισμού και τουρισμού: η δυνατότητα το ενδιαφέρον για έναν τόπο να δημιουργεί ευκαιρίες και για τους ανθρώπους που ζουν και εργάζονται σε αυτόν.

Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

Υπάρχει, όμως, και μια εξίσου ουσιαστική διάσταση: η προστασία και η συνέχεια της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η αυξημένη αναγνωρισιμότητα ενός ιστορικού χώρου ή μιας τοπικής παράδοσης μπορεί να συμβάλει στην ευρύτερη ανάδειξή τους. Αυτό αποκτά μεγαλύτερη αξία όταν συνοδεύεται από μέριμνα για τη φροντίδα, την τεκμηρίωση και τη διατήρησή τους.

Στην περίπτωση των μνημείων, αυτό σημαίνει συντήρηση, ορθή διαχείριση της επισκεψιμότητας και σεβασμό στις δυνατότητες των χώρων.

Στην περίπτωση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, σημαίνει στήριξη των ανθρώπων που διατηρούν και μεταδίδουν τις σχετικές γνώσεις: μουσικών, τεχνιτών, δημιουργών, ερευνητών και φορέων της τοπικής παράδοσης.

Σημαίνει ακόμη ότι οι νεότερες γενιές πρέπει να έχουν ευκαιρίες να γνωρίζουν, να μαθαίνουν και να συνεχίζουν αυτές τις πολιτιστικές εκφράσεις.

Με άλλα λόγια, η ανάδειξη της κληρονομιάς έχει μεγαλύτερη αξία όταν συνοδεύεται από την έμπρακτη μέριμνα για τη διατήρησή της.

Οι προϋποθέσεις της βιώσιμης ανάπτυξης

Η ουσιαστική γνωριμία με τον τόπο, το όφελος για την τοπική κοινωνία και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς μάς οδηγούν στην έννοια της βιωσιμότητας.

Γιατί η βιώσιμη ανάπτυξη δεν μπορεί να αξιολογείται αποκλειστικά με οικονομικούς δείκτες ή με την αύξηση του αριθμού των επισκεπτών.

Πρέπει να λαμβάνει υπόψη το φυσικό και το δομημένο περιβάλλον, τη φέρουσα ικανότητα κάθε περιοχής, τις ανάγκες των κατοίκων και τη δυνατότητα να διατηρείται η ιδιαίτερη πολιτιστική φυσιογνωμία του τόπου.

Στις νησιωτικές κοινωνίες, όπου η γεωγραφία και οι διαθέσιμες υποδομές διαμορφώνουν συχνά ιδιαίτερες συνθήκες, αυτές οι παράμετροι αποκτούν πρόσθετη βαρύτητα.

Αν η επισκεψιμότητα υπερβαίνει τις δυνατότητες ενός τόπου, οι συνέπειες μπορεί να επηρεάσουν τόσο το περιβάλλον όσο και την καθημερινότητα των κατοίκων. Αντίστοιχα, όταν οι πολιτιστικοί πόροι προστατεύονται και αξιοποιούνται με προσοχή, μπορούν να συμβάλουν στην ελκυστικότητα ενός προορισμού χωρίς να υπονομεύεται η διατήρησή τους.

Συνεργασία φορέων και τοπικών κοινωνιών

Η ισορροπία αυτή απαιτεί σχεδιασμό, συνεργασία και σαφή κατανομή ευθυνών.

Η Πολιτεία και η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι αρμόδιες υπηρεσίες προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, οι πολιτιστικοί οργανισμοί, τα μουσεία, τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα, οι επαγγελματίες του τουρισμού και οι τοπικές κοινωνίες έχουν διαφορετικούς, αλλά συμπληρωματικούς ρόλους.

Σε αυτή τη συνεργασία μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά και οι πολιτιστικοί και εθνικοτοπικοί φορείς, με τη γνώση που διαθέτουν για την ιστορία, τις παραδόσεις και την πολιτιστική ζωή των περιοχών τους.

Η Ένωση Επτανησίων Ελλάδας, μέσα από τις ιστορικές, μουσικές, εικαστικές και άλλες πολιτιστικές πρωτοβουλίες της, επιδιώκει να διατηρεί ενεργή τη σχέση με την επτανησιακή κληρονομιά, να συμβάλλει στη διάδοσή της και να ενισχύει τη γνωριμία του ευρύτερου κοινού με αυτήν.

Αυτή είναι η δική μας συμβολή ως πολιτιστικού φορέα. Και αποτελεί μια εμπειρία που συναντάμε, με διαφορετικές μορφές, σε φορείς από ολόκληρη την Ελλάδα.

Η συνεργασία μεταξύ τους, αλλά και με τους αρμόδιους θεσμούς, μπορεί να ενισχύσει την ποιότητα της πολιτιστικής ενημέρωσης, την ανάδειξη λιγότερο γνωστών στοιχείων της τοπικής κληρονομιάς

και την πρόσβαση των κατοίκων και των επισκεπτών στον πολιτισμό.

Το σημαντικό είναι κάθε συνεργασία να ανταποκρίνεται στις πραγματικές δυνατότητες και ανάγκες του τόπου και να έχει σαφές πολιτιστικό και κοινωνικό όφελος.

Σε αυτή τη βάση αποκτά ιδιαίτερη σημασία και η σημερινή μας συμμετοχή στο Rhodes Pre-Forum.

Η συνάντηση φορέων από διαφορετικές περιοχές της χώρας μάς επιτρέπει να ακούσουμε εμπειρίες και προσεγγίσεις πέρα από τα όρια του δικού μας τόπου.

Μας επιτρέπει επίσης να αναγνωρίσουμε ότι, παρά τις γεωγραφικές και πολιτιστικές διαφορές μας, μοιραζόμαστε ένα ουσιαστικό ζητούμενο: να συνδυάζουμε την ανάπτυξη με τη διατήρηση της φυσιογνωμίας των περιοχών μας και με τη στήριξη των ανθρώπων τους.

Ο διάλογος αυτός έχει αξία ακριβώς επειδή φέρνει σε επαφή διαφορετικές οπτικές: εκείνη των πολιτιστικών φορέων, των τοπικών κοινωνιών, της Αυτοδιοίκησης και των ανθρώπων που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό.

Η βιώσιμη ανάπτυξη χρειάζεται όλες αυτές τις οπτικές, γιατί δεν είναι υπόθεση ενός μόνο τομέα.

Κυρίες και κύριοι,

Συμπεράσματα και προοπτικές

Ο πολιτισμός αποτελεί ανεκτίμητο κεφάλαιο για κάθε περιοχή της Ελλάδας. Όχι μόνο επειδή εμπλουτίζει την εικόνα της ως προορισμού, αλλά πρωτίστως επειδή διατηρεί την ιστορική της συνέχεια, ενισχύει τη συλλογική της ταυτότητα και αποτελεί ζωντανό στοιχείο της κοινωνικής ζωής.

Η σχέση του με τον τουρισμό μπορεί να αποδώσει ουσιαστικά, εφόσον στηρίζεται σε συγκεκριμένες προϋποθέσεις: ποιοτική και αξιόπιστη ανάδειξη της κληρονομιάς, προστασία των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, συμμετοχή των τοπικών φορέων και πραγματικές δυνατότητες ωφέλειας για τους κατοίκους.

Αυτό σημαίνει στην πράξη η μετάβαση από την προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας στη βιώσιμη ανάπτυξη: να μην αρκούμαστε στο πόσοι γνωρίζουν έναν τόπο ή πόσοι τον επισκέπτονται, αλλά να εξετάζουμε τι προσφέρει αυτή η αναγνωρισιμότητα στην πολιτιστική ζωή, στην τοπική κοινωνία και στο μέλλον του.

Η ανάπτυξη αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο όταν προστατεύει εκείνα ακριβώς τα στοιχεία που κάνουν κάθε τόπο ξεχωριστό και όταν δημιουργεί προοπτικές για τους ανθρώπους του.

Με αυτή την αντίληψη, η Ένωση Επτανησίων Ελλάδας συμμετέχει στο Rhodes Pre-Forum 2026 και προσβλέπει στη συνέχιση ενός γόνιμου διαλόγου μεταξύ των φορέων της χώρας μας.

Γιατί ο πολιτισμός δεν είναι απλώς η εικόνα ενός προορισμού. Είναι η μνήμη του, η ταυτότητά του και μια ζωντανή δύναμη για το παρόν και το μέλλον του.